

PRESENTACIÓ

Tal dia com avui, fa cinquanta anys, vaig prendre possessió com a ecònom d'aquesta parròquia i tot d'una vaig contactar amb els feligresos mitjançant un grup d'afeccionats al futbol, gent molt jove, ja que, com deia sor Francisca *des Malalts*, jo era tan al·lotot com ells. Així vaig conèixer el nostre amic Nofre.

Nofre Llinàs va néixer a l'Argentina, fill únic de mestre Joan i de n'Aina *Manacorina*. Als tres anys, o sia, l'any 1934, la seva família passà a viure a s'Arenal, i des de llavors s'ha considerat arenaler.

Dins aquest recinte, però a la capella d'allà dalt, va rebre la primera comunió i va ser confirmat. Durant dos o tres anys seguits solemnitzà les matines de Nadal amb el cant de la Sibila.

A l'escola de Ca ses Monges va aprendre les primeres lletres, i després passà a l'escola mixta. Cursà els estudis de batxillerat al Liceo Español de Ciutat amb matrícules d'honor.

Entre 1951 i 1954 va ensenyar llatí i literatura com a professor adjunt al col·legi Estudios Universitaris de la Via Alemanya, mentre feia la carrera de dret com a alumne lliure a les universitats de Saragossa i d'Oviedo, gràcies a una beca concedida pel Govern Civil de Balears.

Però no encarrilà la vida pel camí de l'advocacia, sinó més aviat pel del comerç. Tingué tendes de regal *-souvenirs-* i es ficà en el món del turisme amb l'hotel Magallanes, que com a propietari va dirigir des del 1970 fins al 1988.

El seu esport favorit era, i és, el futbol, ara només com a espectador. De jove solia jugar "d'interior", com dèiem llavors, posició que avui anomenaríem "mitja punta". Fou un jugador més de tècnica que no de força.

En Toni *Capità*, al cel sia, que era més partidari del joc de força, em deia: “En Nofre pareix que acaricia la pilota, en lloc de tirar-li coces.”

Durant l'estiu el S'Arenal solia organitzar una sèrie de partits. En un d'ells va sentir a dues al·lotetes estiuejants aquesta conversa: -Mira aquest deu -era el número que duia en Nofre -que juga de net.

I l'altra respon:

-Sí, i que ben pentinat que va.

Amb el S'Arenal va jugar a Regional, passà a l'Espanya de Lluçmajor i va fer el salt i fou titular del Mallorca, el qual lluitava a segona divisió, que aleshores era la màxima categoria a què havia arribat. Més tard vindrien el Porreres, l'Alaró i el Murense, de tercera divisió.

En Nofre és també conegut per la seva afeció a guardar i reviure anècdotes i fets d'aquell Arenal de fa més de cinquanta anys, que dóna a conèixer a les pàgines de *S'Unió de s'Arenal* amb el títol “S'Arenal d'ahir”. També té una gran col·lecció de fotografies d'antany amb les quals ha organitzat mostres que ens permeten conèixer el creixement tan important que ha tingut aquest racó de Lluçmajor.

Joan Crespí
Prevere

Joan Crespí, prevere
Juliol de 1951
Don Joan fa 50 anys

Il·lustríssim Senyor Batle,
Dignes autoritats,
Senyores i senyors, amics arenalers,

Abans de començar la meva intervenció amb motiu de les festes de Sant Cristòfol d'aquest nou mil·lenni, permeteu-me que doni les gràcies a l'Excel·lentíssim Ajuntament de Lluçmajor en la persona del seu actual batle, Il·lustríssim Senyor Lluç Tomàs Munar, per l'encàrrec de pregoner, del qual em sent molt honorat.

Així mateix, vull expressar el meu sincer agraïment a mossèn Joan Crespí, per haver tengut l'amabilitat de presentar-me com ho fan els amics, carregant la mà en els elogis.

La meva intenció és evocar, portar a la memòria fets d'infantesa, imatges i anècdotes, moltes d'elles viscudes, d'un Arenal ja esvaït, per donar fe de la seva evolució constant.

Sempre he tengut la resposta prompta quan m'han demanat d'on som: de s'Arenal des que tenia quatre anys, arribat amb els meus pares des de terres molt llunyanes. Aquí vaig aprendre a dir "mumare", en aquesta parròquia vaig combregar i vaig esser confirmat, i al seu entorn vaig trobar els meus primers amics, els quals han perdurat fins al dia d'avui.

Deixem a part l'origen de s'Arenal, el camí de s'Algar, la construcció de la primera església, les cases dels Republicans i els primers esdeveniments, ja ben descrits i documentats pel doctor Bartomeu Font i Obrador, historiador i fill il·lustre de Lluçmajor, veí i amic nostre, i els antics arenalers. Si aclucam els ulls veim encara, com abans des de l'altura, la immensa badia, un mar d'un color blau verdós clar, un collar blanc d'arena fina i les brillantors emmirallades que reflectien el sol damunt les petites ones d'aigua,

que fent arruguetes la besaven, tota ella rodejada d'una bufanda de vellut verd, color que li donaven els pins, les mates, les sivines i els tamarells que l'abrigaven.

Cap a Ciutat, des del torrent des Jueus fins a la torre de Son Homs, que la vista quasi no destriava, s'estenien les terres de Camp Franc, més conegudes per Son Sunyer, per haver estat d'aquesta noble família. Precisament damunt aquestes terres el rei Felip V creà el marquesat de Campo Franco l'any 1718. Terres que han estat habitades, segons les despulles mortals trobades a les coves de Cas Vidrier i a prop de les cases de Son Sunyer, des de fa més de dos mil anys. Terres a prop de la mar, bona part de les quals són llacoses o formen aiguamolls de molta pesca i çaça, i que fins avui dia han cobrat alou.

Més aquí, entre el torrent des Jueus i el des Saluet, és a dir, entre sa Marineta de Son Dalabau, que feia partió amb Son Verí de Baix, amb el camí de s'Algar, es Porrassar i Marineta des Capellà, parcel·lació feta per la senyora Bel de Siragusa i el seu fill Llorenç Roses a partir de l'any 1900, s'estenien escampades les cases de s'Arenal, des d'aquella primera d'estiueig, ara fa més o manco 125 anys, quan l'Ajuntament de Lluçmajor va donar el permís d'edificació al senyor Nicolau Taverner, al carrer de Sant Cristòfol, a la part de sa Marineta, d'un solar de 15 metres de façana per 42 de fondària, solar que havia comprat per nou duros. I des d'aquella construcció mai més les obres a s'Arenal no s'han aturat.

Convençuts, ens contaven els viatgers que anaven a canar món, que les postes de sol des de s'Arenal eren les més belles mai vistes, sobretot a la tardor o a l'hivern, que encara ho són més, quan l'astre rei s'enfonsa en forma de copa de foc dins el pèlag o mar profunda. Això perdura i és admirat per milers i milers de persones que ens visiten. Un regal de la naturalesa.

A la primavera i a l'estiu, els capvespres lluents, daurats, acaben quan el sol s'amaga darrer el puig des Galatzó. No s'esvairà

de la meua memòria la sapiència del mestre Pep Castell, *el Patró Morrut*, home empès d'anys, amb moltes arrugues i experiència marinera, quan ationant la pipa ens deia que ens fixàssim més en el rosat de la lluna que en aquella bolla vermella que desapareixia a l'horitzó, per endevinar que l'endemà faria vent.

Diuen que a principis de l'any 30, quan el senyor Lluís Fiol, aleshores capellà d'aquesta parròquia, es queixava que el so de la campana petita no arribava a tots els veïns, el mosso del tren, en Biel Pastor, mentre li traguina maresos i peces rompudes amb el carro per fer la segona escalonada i els pedrissos a una i altra part del replà de la capella, li prometé una corda llarga i gruixada per fer tocar la campana gran i aconseguir així que el so s'estengués per tot l'indret o "desert", com deia aquell home petit i falaguer que anava a dir missa fins al Pil·larí a potó. Mai no hauria pogut somiar en aquesta Babel d'avui.

Aquells dies, aquells anys, passaven tranquils. El silenci que hi havia a l'entorn només el rompia el xiulet de la màquina del tren, a les arribades i sortides. Més tard, al migdia, la sirena de la fàbrica de cartó ens donava l'hora puntual. A mitjan capvespre, unes notes de piano, repetides una i altra vegada, tocades per en Miquel *des Molí*, sortien al carrer per la finestra de persianes i vidres oberts, filtrades per una cortina de canonets. Després la campaneta de damunt la sagristia, com he dit abans, cridava acollidora els veïns a passar el rosari. I ja fosca negra, l'òliba que niava prop del petit campanar, feia el primer revolt amb un *suus* que ens espantà més d'una vegada.

Aquest paradís descrit, llavors poc conegut, era com un teló o decorat de fons i feia plaent una representació teatral protagonitzada pels habitants d'aquest racó de la Mediterrània ocupats en els seus treballs: els trencadors a les pedreres; els patrons mariners al mollet arrançant xarxes o preparant la pesca; els carrabiners al quarter o caserna fent tandes de vigilància.

Sempre m'ha agradat saber petites històries d'ahir, anècdotes

curioses de temps passat. Deix que la imaginació voli cap enrere, es recreï i de deu vegades nou enyori i em faci estimar més les arrels.

Perquè, no és d'admirar aquell capellà de Lluçmajor que en bicicleta, carro o galera davallava els dissabtes o els diumenges i festes de precepte per oficiar la missa? Aquell Biel Garcias, fill de *Ca na Grina*, oncle de na Bel i en Tomeu, quan amb el carro o la bicicleta, tira-tira, anava a recollir a s'Aranjassa la poca correspondència que li deixava la diligència que des de Palma anava a Lluçmajor. O l'amo en *Móra Vell* i més tard l'amo en Baltasar *Prim*, que cada matí ben prest a peu revisaven la via del tren, volta per amunt fins a Son Eriçó, on es trobaven amb el guardavies que davallava de Lluçmajor. O la petrera madò Maria *Groga*, que rentava la roba de molts dels soldats d'Enderrocat, tota a mà, que no sé com en podia treure aguller.

Malgrat això, els anys no passaven debades. L'arribada del tren l'any 16, les escoles l'any 18, l'electricitat l'any 20, el tramvia o trenet l'any 21, les monges l'any 24, fins i tot el mollet nou l'any 27, endemés de l'obertura de nous comerços, ferreries... transformaren per bé el nostre poble.

Ara esper que em permetreu que vos conti unes fetes gracioses sense ordre ni concert. Crec que poden il·lustrar i fer entreveure com era aquell Arenal motiu d'aquesta recordança en el dia d'avui.

UN PROBLEMA DE LÍMITS ENTRE MUNICIPIS

En el segle passat quedaren fetes les partions entre el terme municipal de Lluçmajor i el de Palma. Però quan arribaren a s'Arenal la cosa va ser més complicada. Des de l'any 1908 fins a l'any 1920 res no s'havia aclarit: que si aquesta part del torrent des Jueus ens pertany; que si em toca a mi; que si partim del torrent... De fet, ja hi havia construïdes cases de llucmajorers a l'altra part del torrent cap a Ciutat, i aquesta era la separació indicada pel mapa del Cardenal Despuig. A la fi, es decidí l'any 1924 que des del pont del tren fins a la mar la partió fos per la vorera esquerra del torrent. En realitat, les fites que hi ha en l'actualitat poden confondre, a causa de les torrentades que canviaven el llit del torrent.

Però quan amb aquestes estaven, es morí la madona de Ca n'Alegria, esposa de l'amo en Miquel Cardell, un llucmajorer que havia vingut a s'Arenal després de vendre una petita possessió, de nom Ses Bassoles, havia comprat un bon tros de sa marineta de Son Dalabau, una tira de terreny que anava des del pont gros quasi fins a la mar, i hi havia construït unes petites cases i un hortet. Quan el metge o el capellà demanaren on l'havien d'enterrar i tots digueren : "A Lluçmajor", algun entès va fer fer una atropelladissa canviant la difunta de cambra perquè havia mort, segons ell, dins una habitació considerada de dins el terme de Palma. I així evità que la galera fúnebre negra que baixava de Lluçmajor i que conduïa el fosser, en *Portassa Vell*, no se'n tornàs de buit.

UNA MANERA DE FESTEJAR

Fa uns mesos han esbucats el xalet de Can Rovira. Més que un xalet era un casal, quadrat i airós, que aquests darrers anys havien deixat caure a poc a poc. Abandonat, trist i plorós, enyorava aquells temps passats de trull i alegria que li donaven una nierada d'infants, dos mascles i cinc femelles, nats d'aquell matrimoni format pel senyor Joaquín *Xim* Rovira Truyols i per la senyora Maria Villalonga Dezcallar de Palma, ell militar d'Infanteria, un i altra de la noblesa. Venien cada estiu, llargues temporades.

Els al·lots jugaven i corrien per aquell jardí gran, ben arranjat per l'amo en Tomeu *Tallador*. Era un jardí format per grossos pins de soques enrevoltades de cactus, mates retallades i espectaculars pites de veta groga per les voreres de la casa, edificada, si no vaig equivocat, l'any 1921.

Quan foren més grandetes, aquelles fadrines de bona casa, tengueren pretendents de reconegut llinatge, que venien de Ciutat, com el senyor del castell de Bendinat, que es casà amb una d'elles.

Com que els festejadors, quan venien a festejar-les, no podien entrar pel portal de la casa, ho feien pel costat de la paret que donava al solar, més avall, que tenia un fort pendent. Uns caramulls de pedres, quan no duïen cavall, els ajudaven justet justet a treure el cap i guaitar, mentre elles a l'altra part, assegudes en una cadira alta, ben pimpollades, donaven curtes i llargues a les propostes dels enamorats.

Anècdotes com aquestes petites històries de s'Arenal d'ahir, algunes de viscudes, altres de contades, han anat apareixent a la revista *S'Unió de s'Arenal*. Però n'hi ha moltes que encara no s'han publicat mai.

AMICS DE LA CAÇA

Una de molt antiga i graciosa va succeir al senyor Juan Pou i a uns amics seus. Aquest senyor fou el qui va regalar la primera campana de l'església antiga i comprà el primer solar a la nova urbanització feta per la senyora Bel de Siragusa i el seu fill Llorenç Roses, dins el carrer d'Enderrocat. Hi va fer construir una casa, l'any 1914, encara talment conservada, on podem veure les baules a les quals fermaven les galeres i el carretó quan baixaven els senyors de Son Verí.

Bé, tornant al començament, el senyor Juan Pou i els seus companys venien a caçar a Son Verí, a Son Granada o a sa Torre. Tots eren amics del senyor Llorenç Roses. Si feia mal temps, s'aturaven per Son Sant Joan. Tenien una casa llogada al carrer de Sant Cristòfol, davant ca *sa Poblera*, per la qual, el 1910, pagaren 60 pessetes, inclosa la palla per al cavall.

Partien el vespre, des de Ciutat, amb la galera, i camina caminaràs per s'Aranjassa cap a s'Arenal s'ha dit. Per no adormir-se aferraven una espelma a una post i ja els tens jugant a cartes tot el camí. Perquè la cussa no arribàs tan cansada, en lloc de dur-la fermada a darrere, la feien jeure davall el seient. No va passar res més en tot el camí, però quan davallaren més d'un va dur els calçons ben rosegats fins a mitjan cama.

UNA AVENTURA FALLIDA

A la primavera, quan canten guàtleres i terroles, i les roselles esclaten de vermellor, sortida de missa, l'església encara fa olor de ciris i murtra, una murtra que em fa recordar una cançó que cantava ma mare, la qual fa poc temps que ens va deixar. Deia així:

Cara de murta florida
vós me deis que teniu set.
Vet ací un guinavet,
xapau-me el cor, atrevida.

Els al·lots, nets com patenes i ben pentinats, partíem en grupet costa per avall fins al mollet. Arribats allà baix, travessàvem uns taulons posats com a petit pont damunt l'arena, salvant el riuet central d'aigua del torrent. Així la gent no havia de fer una volta llarga pel costat de les cotxeres del tramvia i els antics escars, per poder arribar al martell, on hi havia sempre qualche pescador de canya, assegut damunt les pedres de l'escullera, o un patró que arranjava xarxes i ens donava cornets o estrelles de mar, i de vegades una preciosa nacra pescada per les tenasses que hi havia i hi ha abans d'arribar a Son Grauet.

Un dia de festa assenyalada, quatre o cinc amics, ben endiumenjats, tinguérem l'ocurrència d'estirar la corda d'una pastera amarrada amb el ferretó posat, allà ben enmig del mollet, on no hi havia més de tres pams d'aigua. I sense pensar-ho més ens vàrem embarcar tan feliços, contents i confiats. Poc temps havia passat quan un home vermell de cara, pigat i ben enfadat començà a estirar la corda. "Ai! Ja l'hem feta! Ja hem rebut! Clotellada segura!" L'home botà dins la barca i sense dir res, quan tornàrem a esser enmig, ens agafà pels braços i un darrer l'altre ens amollà dins aquella arena blana que davall tenia un

sostre d'alga pudent que ens enfonsava fins als genolls. Pobres sabates, sandàlies i calcetins blancs: quedaren com un llàtzer, amarats d'aquella olor tan penetrant. Ja degué pensar aquell bon home, l'amo en Macià Calafat, de malnom es *Roig Soler*, propietari de la pastera, que ens havia afinat des de la seva casa de la costeta, avui carrer del Terral, que no valia la pena enfadar-se, que bastaria el càstig que ens donarien les nostres mares per la petita malifeta en arribar a casa.

Aquell home de cara seriosa sempre em causà un gran respecte. Fa una trentena d'anys que morí. Per nosaltres va ser tota una lliçó.

El nostre amic en Miquel Clar de l'Armeria conserva encara un caixonet amb ormejos de pesca del finat Macià Calafat.

UN FINAL IMPREVIST

A principis de l'any 30 un fet revolucionà el poble. Faltava de ca seva un personatge popular de Lluçmajor. Aquell dia la carnisseria de *na Lluca*, al carrer d'Enderrocat, era un rum-rum i els comentaris s'estenien com oli calent. Havien trobat un home mort.

El fet va ser així: On hi ha construït l'hotel Saga, altre temps hi havia una espècie de torrent amb forta davallada. Un parell de cases baixes del carrer tenien la part de darrere o corral molt més fondo, que servia de cotxeria, estable o forn, i fins i tot de segon habitatge.

De Lluçmajor arribaren notícies de la desaparició de l'amo en Llorenç, propietari de l'exclusiva de camions de transport Lluçmajor-Palma. No el trobaven.

Gairebé al cantó del carrer de Maria Antònia Salvà amb el carrer d'Enderrocat, tenia el taller de fusteria l'espòs de la *Coixa Vilara*, mestressa popular perquè feia capells, senalles i ventadors de palma fina. Idò, com he dit, aquell rebombori va passar a expectació quan el fusteret va veure el cotxe de l'amo en Llorenç, ple de rosada, mig amagat darrere la casa ben tancada per davant. Començaren a tocar, sens obtenir resposta. Més tard ho provaren altres vegades fins que temeren el pitjor i els veïnats decidiren que el fuster forçàs la porta i que el més encoratjat hi entràs. Així va ésser: el trobaren dins la cuina assegut i mort. Un sopar mig acabat i el quinquè de petroli a baix de tot foren els testimonis de la inesperada mort d'aquell bon empresari lluçmajorer de cas Boleno.

LLIBERTARI TOTAL

Conten d'en Mateu Martí, popular personatge conegut a tot arreu, coses que un no sap si ha de creure. Cert és que, essent funcionari de l'Ajuntament de Palma, va organitzar l'any 1931 la Guàrdia Republicana. I bastava veure que, perquè quedàs demostrada la seva no-creença en cap religió, volia que la gent l'anomenàs "ateo". Per tant, no és estrany que fos ell qui un vespre disparàs amb l'escopeta a les mates que envoltaven el xalet de ca n'Ordines, quan s'hi reunien els senyors de Palma i de Lluçmajor per captar diners i organitzar tómboles a la plaça de la Reina Maria Cristina per a l'església o les monges.

El cas era que la seva dona era molt devota i la podies veure a missa tots els diumenges i festes de precepte. Mentre, ell feia mítings marxistes al xalet que habitava al carrer d'Enderrocat. Allò que mai s'ha escrit és que tenia l'excusat ple d'estampes aferrades en senyal total d'irreverència i burla.

ESCALADA PERILLOSA

A la tardor l'heura té totes les fulles del mateix color. Les grosses i brillants, nascudes a la primavera de color verd clar, han tornat d'un verd obscur.

Aleshores, com un tapís uniforme, s'aferraven fortament a una llarga estacada, més alta que una persona, construïda a cada part de l'estació del tren, que arribava a la dreta a un caminet de picadís que duia a la Vicaria, rodejada de pedreres. En aquesta part hi havia excusats o llocs comuns per a homes i dones, a més d'un corralet tancat per al ramat o altres animals que haguessin de ser transportats. A l'altra par, o sia a l'esquerra, sempre mirant des de la via, aquella barrera de fusta descrita, atapeïda d'heura, arribava fins a l'indret d'un molí de vent amb un safareig, on una mànega de lona proveïa d'aigua la màquina del tren.

En aquest costat de l'estació, entre els pins rodejats de pasteretes de pedres foradades, romania una cisterna de coll rodó amb tapadora, cadena i poalet. En un racó, una cova preciosa feta per les mateixes pedres foradades, dedicada a la Mare de Déu de Lourdes, desig de la senyora Maria Miralles, esposa del cap de l'estació. Tant ell com el mosso procuraven que en un dipòsit que hi havia damunt, amagat dins l'heura, mai no hi faltàs l'aigua. I aquesta degotava a poc a poc, caic no caic, regalimant per les pedres prop de la petita imatge de la Verge, i acabava finalment dins un estany o cocó, resguardat per una cadena de ferro de part a part.

Horabaixa, quan el tren de les set havia passat, sol post, la foscor guanyava la claredat; era el moment que aprofitaven dos joves enamorats arenalers, quasi nins, per fer la festejada. Un era en Biolet de *Ca sa Poblara*, família venguda a principis

de segle, sempre molt anomenada, i l'altra, la filla del cap d'estació, na Tanita, una joveneta molt guapa i eixorivida.

Sabem que totes les estacions estan fetes de pedra viva i que les cantonades tenen un folre de marès de Santanyí que ressurte. Idò hem de pensar i creure, creure i pensar, que només amb l'ajut de les mans, en Bielet, que encara duia espadenyas i calçons curts, pujava i pujava fins a l'indret del batent de la finestra de l'habitació de na Tanita, amb molt de perill de caure.

Quan, seixanta anys després, un dia de records i melangia comentàvem amb na Tanita aquelles aventures de juvenesa, meravellat encara que l'enamorat pogués pujar i aguantar-se sense perdre-hi les ungles, me n'explicà el secret: S'ajudava amb la canal que recollia l'aigua de pluja que davallava per aquell costat i amb un tros de corda amb nusos que ella li amollava.

He de dir que aquelles promeses d'amor etern juvenil no acabaren en noces.

UNA DONA LLESTA

En ple estiu, quan el sol més es notava, eren moltes les dones o fills que duïen el dinar als esposos o pares que treballaven a les pedreres. Així ells no perdien temps i podien fer una mica de sesta o horeta, davall una enramada o a l'ombra que els donava el rost del tall.

Referint-me als trencadors que treballaven dins la finca de Son Sunyer, ja fos Can Gal·leta, Can Nuu, Can Peus Plans o na Forta, he de dir que el camí més avinent per anar-hi era la via del tren, per damunt del pont dels Jueus. Així, tira tira, abans d'arribar a la trinxera, prenien per amunt. Era un tros de camí molt poc transitable entre les cases de Can Vives o *de ses Catalanes*, que molts anys després foren reformades per convertir-se en l'hotel Bella Vista. Aquest darrer nom el posà el vell Vives, senyor vengut de Catalunya, el qual fou president del Banco de Préstamos y Descuentos que dissenyà la urbanització que duu aquest nom l'any 1931. Avui dia els terrenys dels carrers d'aquesta urbanització encara són propietat del seu hereu.

Idò, com vos contava, per darrere l'actual Hotel Copacabana, es prenia un camí que duïa a les pedreres. En aquest punt uns pins grossos, avui desapareguts, feien una ombra espessa que s'aprofitava per fer una aturadeta i seure un moment damunt unes pedres planes. Així un dia i un altre, molt sovint em topava amb madò *Prima*, la mare de na Magdalena i en Mateu Ferrer, que ja tornava amb el senalló amb tapadora. Vivíem al mateix barri, quasi veïnats, per damunt de la via del tren. Em tenia una gran simpatia, per això em feia bromes sorprenents cada vegada que ens trobàvem.

Un dia de sol, més calent que mai, davall dels pins

esmentats, la vaig veure venir falaguera, i amollant la mà amb què s'arromangava un poc les faldes, s'acostà per aixecar alguna cosa, caminà unes passes més i tornà a fer el mateix: recollí quelcom, vés a saber què. Quan ens topàrem m'escometé i em digué:

—Nofre estimat, meam si endevines què acab de fer.

—No ho sé —li contest—. No he vist res dins sa pols des caminai. —Idò he trobat un duro.

Escalivat, ja que sempre em feia sortides i facècies i me les guanyava totes, aquell dia vaig veure el cel obert. Era la meua, i li contest convençut i rabent: “No m’ho crec, no pot esser, vos heu acotat dues vegades.”

Era la resposta que ella esperava i triomfant un dia més em rematà: “Ai, Nofret, beneitet, m’he acotat dues vegades perquè l’he aixecat de deu rals en deu rals.”

Aquella dona, viva com una centella, em feia una pessigada amorosa a la galta i em repetia: “Te vull espavilat.”

PRIMER ÉS “LO PRIMER”

Em contà en Francisco Clar, de malnom *Dènix*, mosset de cas *Ferrer Vell*, o sia l'amo en Pere Joan Muntaner, primer ferrer de s'Arenal, el qual feia les baranes dels ponts del tren, que quan va quedar viudo de la segona dona, *sa Ferrera*, el va enviar amb bicicleta a Lluçmajor a avisar el fosser. I ja me'l tens pedalejant costes per amunt amb aquell sol tan calent i lluminós.

Quan va ser davant el pinar del senyor Bernat de Buniferri, en aquell temps un pinar molt espès, s'aturà per fer un respir, arrambà la bicicleta a la paret del camí i s'eixugà la suor del front amb el braç exclamant: “Mare de Déu! I ara vénen les tombarelles eternes sense dreceres. Quin turment!

S'alegrava que el camí ja era pla, tebi, escalfèit, un poc flonjo. A cad part, ametlers plens d'ametlons granats, color del fullam de l'arbre, fins que es destriava sobreeixida l'altiva palmera de Son Noguera, idíl·lica, quasi tan vella com el talaiot, senyal ja de prompta arribada.

Però no acaba aquí la cosa. Quan va arribar a la vila, no hi va trobar ningú, la casa era tancada. Una veïnada el va remetre a foravila ja que el cavall negre que tirava de la galera dels morts era damunt l'era: Era temps de batre i fins que no es va haver acabat el jornal no va poder partir.

CONVIDADA

Arribat aquí, en convidar-vos a les festes de Sant Cristòfol, tant els arenalers de naixença com els de voluntat o estada, vos deman que per damunt de l'enyorança d'un Arenal com el descrit, que ja forma part del passat, representatiu d'una infantesa feliç del que avui tenim, puguem fruit dels avantatges que la societat, sempre canviant, posa al nostre abast.

Celebrau-les amb pau, salut i alegria.

Les fotografies incloses en aquest pregó són de l'autor.

*Les ha recollides durant molts d'anys
entre amics arenalers,
als quals dona les gràcies.*

*Aquest pregó s'acabà d'imprimir
a Lluçmajor l'any 2001,
després de la commemoració
del VII Centenari
de la declaració de vila reial.*

El batle de Lluçmajor Sr. Lluç Tomàs Munar,
acompanyat del pregoner i del seu presentador mossèn Joan Crespí,
en l'obertura de l'acte del Pregó de Sant Cristòfol.

Vista de la platja, encara sense edificacions. Així la degué veure l'arxiduc Lluís Salvador.

La platja fa setanta anys. Les cases més altes sobresortien per damunt del pinar.

Des de la plaça de la Reina Maria Cristina, la gent guaita per veure una cursa de bous dins el corral de l'amo de Ca s'Hereu.

El tramvia, *es Trenet*, que es va inaugurar l'any 1921, aturat un moment damunt els rails dins l'arena entre s'Arenal i Can Pastilla.

L'aljub del carrer de Sant Cristòfol, fet l'any 1890. Avui hi ha instal·lat el quarter de la Guàrdia Civil, que conserva la paret de pedra seca gruixada.

El molí de guix al final del carrer de Sant Cristòfol.
Aquí el veim amb capell i antenes, que un fibló
de vent va tomar l'any vint i busques.

El torrent des Jueus i els pontets. Vella ja, la palmera de Can Perdiuet seguia produint dàtils.

Una vista més de l'anomenat Pont de ses Set Boques, que el tren va travessar per darrera vegada l'any 1964.

La caseta de Can Pou quasi acabada, fotografiada l'any 1914. Es conserva talment, davant l'hotel Saga.

Una vista del Mollet sense clubs nàutics. Al fons, el passeig de Miramar.

El primitiu Mollet, tranquil, transparent, motiu especial de recordança.

Maniobres militars a la plaça de l'estació del tren l'any 1928. Al fons, la capella.

Un casament dins la capella antiga, plena de gom a gom.

L'església de Sant Fernando, a Las Maravillas, quasi tota sola enmig de la badia.

Camí que agafàvem per anar a les prades, deixant la via del ferrocarril.
Al fons, el xalet Bella Vista i el pont damunt la trinxera, ja desaparegut.

Arribada a s'Arenal; carrers sense obrir; la torre de Can Barberà; Villa Rosita; al fons, la casa del Govern...

Ferreria de mestre Pere Juan Muntaner, *es Ferrer Vell*. Veim el seu fill Pedro, l'ajudant Toni *Mora* i el mosset Julià *Petrer*.

La carretera militar, tranquil·la, entre ses Cadenes i s'Arenal. Lluny, les escoles graduades.

Fotografia de l'any 1926 que mostra banyistes devora els pontets i les cases dels Republicans.

Migdia davant Ses Enramades o Can Baster. Era hora de rentar les bísties a la mar. (1926).

La capella llueix la seva esplendor davant els ciclistes que celebren la Festa del Pedal l'any 1916.

LA PEL·LÍCULA

Don Ignasi Seguí, caixer del Banc d'Espanya, va viure molts d'anys a s'Arenal, a la part més alta del carrer de Sant Cristòfol. Fou organitzador de les populars Fetes del Pedal (1915) i, a més, president del Veloz Sport, director de la revista *La Bicicleta*, etc.

Després de la seva mort, una neboda, Maria Salvà, la seva fillola i gran amiga meva, heretà diversos objectes del finat, entre els quals cal esmentar dues pel·lícules dels primers anys de tals esdeveniments ciclistes.

Quan obríem aquestes pel·lícules es desfeien com pols dins les mans. Gràcies a don Pau Marquès, que té un petit museu de projectors antics, i en presència del senyor Antonio Mandiola, don Miguel Font, editor; don Jaume Alzamora, de *S'Unió de s'Arenal*, i el senyor Andreu Muntaner, de l'Arqueològica, poguérem projectar-les, amb moltes dificultats, a la casa de donya Maria fa un parell d'anys.

Un cop assabentada la Conselleria de Cultura, s'interessà tot d'una per aquestes pel·lícules. Les enviaren a restaurar a Madrid i així pogueren rescatar les imatges, úniques, vistes avui per primera vegada en públic.

Don moltes gràcies a la Conselleria de Cultura, sobretot a la directora de l'Arxiu del So i de la Imatge de Palma, senyora Albertí, per la deferència que ha tingut. Ha estat un regal preciós.

